

Časopis pro pěstování matematiky

Karel Drábek

Zemřel doc. RNDr. František Harant, CSc.

Časopis pro pěstování matematiky, Vol. 110 (1985), No. 4, 428–432

Persistent URL: <http://dml.cz/dmlcz/118243>

Terms of use:

© Institute of Mathematics AS CR, 1985

Institute of Mathematics of the Czech Academy of Sciences provides access to digitized documents strictly for personal use. Each copy of any part of this document must contain these *Terms of use*.

This document has been digitized, optimized for electronic delivery and stamped with digital signature within the project *DML-CZ: The Czech Digital Mathematics Library* <http://dml.cz>

ZPRÁVY

ZEMŘEL DOC. RNDr. FRANTIŠEK HARANT, CSc.

KAREL DRÁBEK, Praha

Dne 13. května 1985 neočekávaně, ačkoliv již byl delší dobu vážně nemocen, zemřel doc. RNDr. František Harant, CSc., vedoucí katedry matematiky a deskriptivní geometrie a proděkan oboru konstruktivně dopravního na stavební fakultě Českého vysokého učení technického v Praze.

Narodil se 5. srpna 1925 v Plzni v rodině vojáka z povolání. Do obecné školy chodil v Plzni (1931–36), pak studoval na II. plzeňské státní československé reálce, později přeměněné v reálné gymnázium (1936–44). Středoškolská studia ukončil maturitou v roce 1944 a hned po ní, obdobně jako většina tehdy maturujících studentů, byl nasazen v tzv. Technische Nothilfe. Po osvobození Československa se s. Harant v zimním semestru 1945/46 zapsal na přírodovědecké fakultě Karlovy university v Praze na oboru matematika a deskriptivní geometrie. Pro zamýšlené povolání středoškolského učitele vykonal I. státní zkoušku již v roce 1946 a studia obou předmětů ukončil II. státní zkouškou v roce 1948. Již za těchto studií přišel do styku s Vysokou školou inženýrského stavitelství při ČVUT v Praze, neboť od 1. září 1946 pracoval jako pomocná vědecká síla II. ústavu matematiky (přednosta prof. PhDr. Jan Vojtěch). Vedle běžných povinností, které měl jako pomocná vědecká síla, podílel se s ostatními asistenty a pomocnými silami ústavů matematiky a ústavů deskriptivní geometrie na pracích spojených s novou katalogizací nutnou pro otevření knihovny určené všem těmto ústavům pro vysoké školy sdružené v tehdejší ČVUT a umístěné v ul. Na bojišti 3, Praha 2. Tato knihovna byla již od svého vzniku jednou z největších matematických knihoven a nese nyní čestný název Vyčichlova. Ve školním roce 1947/48 a 1948/49 byl již výpomocným asistentem v II. ústavu matematiky. Po dvouleté prezenční vojenské službě (1949–51) se stal členem katedry matematiky a deskriptivní geometrie (vedoucí katedry prof. RNDr. František Vyčichlo) jako odborný asistent pro deskriptivní geometrii. Zájem, který u něj vzbudil prof. Ing. Dr. techn. František Kadeřávek o nový typ ploch, které byly jím nazvány klínovými a souvisely úzce s technickou praxí, přivedl jej během jeho externí aspiratury v oboru diferenciální geometrie (1956–61) ke studiu jejich zobecnění. To se projevilo již v jeho práci k aspirantskému minimu „O plochách“ z roku 1960, kde navázal na dřívější práci z roku 1955, zabývající se vlastnostmi klínových ploch a uveřejněné ve spolupráci s V. Havlem ve Sborníku k sedmdesátinám prof. Kadeřávka. Kandidátskou disertační práci „O kolineačních plochách“ obhájil 27. 9. 1962 a získal tak titul kandidáta fyzikálně-matematických věd (CSc.). V tomto směru pokračoval dále a vypracoval habilitační práci „Dotykové vlastnosti a polo-invarianty přímkových a kuželosečkových kolineačních ploch“, po jejímž obhájení byl od 1. 10. 1972 jmenován a ustanoven docentem matematiky na stavební fakultě ČVUT v Praze, Mezitím mu byl v roce 1967 udělen akademický titul doktora přírodních věd (RNDr.).

Své organizační schopnosti projevil již v období, kdy nastoupil na katedru matematiky a deskriptivní geometrie fakulty inženýrského stavitelství, zvláště je pak uplatnil v letech 1969 až 1972, kdy byl zástupcem vedoucího katedry a široce je rozvinul po svém jmenování vedoucím katedry od 1. 9. 1972.

Aby získal dobrý přehled o tom co potřebují jednotlivé inženýrské disciplíny ať již teoretické či ryze praktické jak z matematiky tak z deskriptivní geometrie, studoval v dálkovém studiu tři první ročníky fakulty inženýrského stavitelství (1954–57).

Veřejnou činnost zahájil jako člen plaveckého ústředí (1948) po sjednocení tělovýchovy a v době své vojenské presenční služby jako agitátor a vedoucí uměleckých vojenských souborů. Na fakultě pracoval v ROH a později ve Svazarmu (předsesta ZO) a zejména ve vzniklé Československé tělovýchově (ČSTV), kde zastával funkce od trenéra až po předsedu Výboru plaveckých sportů při ÚV ČSTV, jehož byl též členem, stal se i místopředsedou technické komise pro plavání v Evropě.

Byl rovněž velmi agilní v politické činnosti, po přijetí za člena KSČ pracoval jako propagandista pro mezinárodní vztahy (1962–67), dále pak v téže funkci na oboru konstruktivně dopravním stavební fakulty (1970–72). Večerní školu OV KSČ absolvoval v letech 1972–74 (světonázorová výchova). Od roku 1974 byl vedoucím Školy kandidátů a mladých členů strany při 2. ZO KSČ, kde byl též místopředsedou pro styk se stranickými skupinami. V CZV KSČ byl místopředsedou pro ideologické otázky (od roku 1977) a v letech 1977–81 byl členem pedagogicko-výchovné komise celoškolského výboru KSČ na ČVUT. Politické školení dovršil absolvováním Večerní university marxismu-leninismu (1978–80).

Jako pedagog vedl cvičení z deskriptivní geometrie a po vytvoření stavební fakulty ČVUT (1. 7. 1960) přednášel deskriptivní geometrii především pro obor pozemního stavitelství. Výsledky této činnosti jsou uloženy ve skriptech, které pro studenty vypracoval ve spolupráci s dalšími členy katedry a zejména pak ve dvoudílné celostátní učebnici Deskriptivní geometrie (1978, 1979; spoluautoři K. Drábek, O. Setzer), která byla určena posluchačům 1. ročníku stavebních fakult a byla odměněna jako vysokoškolská učebnice vynikající úrovně Literární premií České matice technické a Ministerstva školství ČSR.

S. Harant byl členem řešitelského kolektivu státního úkolu I-5-4/8 z geometrie, který vede prof. RNDr. Zbyněk Nádeník, DrSc. a dále byl koordinátorem dílčího úkolu „Cíl, obsah a metody vyučování matematice a deskriptivní geometrii na stavebních fakultách v ČSSR“ (vedoucí úkolu prof. RNDr. Václav Medek z Bratislavy). Jako vedoucí katedry byl členem Komise expertů ministerstva školství ČSR pro stavební fakulty, předsedou Předmětové rady pro matematiku a místopředsedou Poradního sboru rektora ČVUT pro matematiku. Jako lektor Socialistické akademie přednášel matematiku a deskriptivní geometrii v kursech určených zájemcům z dělnických a studentských řad.

Doc. Harant jako učitel měl náročné požadavky na znalosti svých posluchačů, je však třeba říci, že je s nimi na počátku školního roku vždy podrobně seznámil, pak však na těchto požadavcích trval. Rovněž v jednání se svými spolupracovníky byl přímý a uměl ocenit pracovní přínos každého z nich pro celek katedry.

Jeho zásluhy o rozvoj katedry a československého závodního plavání byly oceněny mnoha vyznamenáními a čestnými uznáními. Uvedeme zde jen ta nejvýznamnější. Tak v roce 1975 obdržel Medaili ČVUT I. stupně „Za významné zásluhy o rozvoj ČVUT v Praze“ a Medaili I. stupně „Za zásluhy o rozvoj tělesné výchovy a sportu“, v roce 1980 Felberovu medaili II. stupně a Tyršovu medaili ČSTV, v roce 1982

Medaili k 275. výročí ČVUT a v roce 1983 státní vyznamenání „Za vynikající práci“.

Odchodem doc. Haranta ztratila katedra, stavební fakulta a další veřejné i politické instituce vynikajícího pedagoga, organizátora a funkcionáře, který byl vždy připraven pomoci nejen dobře míněnou radou ale i skutky. Nedočkal se již konference připravované pracovníky katedry k uctění stého výročí narození jeho učitele, prof. Ing. Dr. techn. Františka Kadeřávka, DrSc., nositele Řádu republiky, na jejíž zahájení a průběh se velmi těšil. Zasloužil se o zdárný vývoj a vědecký přínos katedry, jejíž členové jak dosud činní či již v důchodu, stejně jako mnoho dalších pracovníků ze sesterských kateder stavebních (ale i jiných) fakult i s několika tisíci bývalých žáků, na něj budou stále vděčně vzpomínat.

SEZNAM PRACÍ DOC. RNDr. FRANTIŠKA HARANTA, CSc.

- [1] Mezní případy Cremonových transformací v prostoru a jejich aplikace na plochy. (Neotistěná práce připravovaná pod vedením akademika Bohumila Bydžovského jako disertace pro získání titulu RNDr.), 1952.
- [2] O některých vlastnostech klínových ploch. (Spolu s *V. Havlem*). „Geometrie v technice a umění“ — Sborník k sedmdesátinám prof. Ing. Dr. Františka Kadeřávka. Státní nakladatelství technické literatury, Praha 1955, 52—67.
- [3] O konstrukcích bodů kuželoseček bez užití kružítka. *Rozhledy matematicko-fyzikální* 36, 1958, čís. 1, 19—27.
- [4] Některé konstrukce elipsy užitím vrcholových kružnice. *Rozhledy* 36, 1958, čís. 103—112.
- [5] Promítací metody a konstrukce křivek a ploch druhého stupně. (Spolu s *K. Drábkem*, skriptum). Praha, SNTL 1958, dotisky 1959, 1961.
- [6] Sbirka úloh a příkladů z deskriptivní geometrie a stereotomie. (Spolu s *K. Drábkem*, skriptum). Praha, SNTL 1959, dotisky 1961, 1963.
- [7] Plochy stavebně inženýrské praxe. (Pro 2. vydání knihy prof. Kadeřávka provedeno spolu s *V. Havlem* doplnění). ČSAV, Praha 1958.
- [8] O plochách. (Neotistěná práce k aspirantskému minimu). 1960.
- [9] Deskriptivní geometrie I. (Spolu s *K. Drábkem*, *S. Horákem* a *A. Urbanem*, skriptum). Praha, SNTL 1961, dotisky 1962, 1964, 1974.
- [10] O jednom zobecnění technických ploch. Sborník prací přednesených na vědecké konferenci fakulty inženýrského stavitelství 1960. Praha, SPN 1961, 65—68.
- [11] O kolínečných plochách. Kandidátská disertační práce k získání titulu CSc. Praha 1961.
- [12] Deskriptivní geometrie II. (Spolu s *K. Drábkem*, *M. Menšíkem* a *O. Setzerem*, skriptum). Praha, SNTL 1962, dotisky 1964, 1974.
- [13] O některých plochách použitelných při skořepinách. Sborník prací přednesených na vědecké konferenci fakulty stavební 1961. Praha, SPN 1962, 149—156.
- [14] Deskriptivní geometrie III. (Spolu s *K. Drábkem*, *B. Keprem* a *O. Setzerem*, skriptum). Praha, SNTL 1963, dotisky 1965, 1974.
- [15] Dotykové vlastnosti a poloinvarianty přímkových a kuželosečkových kolínečných ploch. Habilitační práce. Praha 1970.
- [16] Podstřed geometrie. Spolupráce na II. části státního komplexního úkolu K-10-09 „Mechanizace a automatizace při projektování staveb“. Praha 1970.
- [17] Vzpomínka na Vincence Jarolímka. *Rozhledy* 49, 1970/71, čís. 10, 464—466.
- [18] Jarolímkovy konstrukce. *Rozhledy* 50, 1971/72, čís. 2, 61—65.

- [19] O kolineačních plochách. Acta Polytechnica-Práce ČVUT v Praze, IV, 1973, 1 (Vědecká konference Praha, 12.—14. 6. 1973; výtah z referátu), 35—37.
- [20] Některé nerovnosti a úloha pro čtyřstěn v E_3 . Acta Polytechnica-Práce ČVUT v Praze, 7 (IV, 3), 1978, (II. vědecká konference ČVUT, 1975), 19—33.
- [21] Deskriptivní geometrie I. (Celostátní učebnice pro stavební fakulty, spolu s K. Drábkem a O. Setzerem). SNTL, Praha 1978, 2. nezm. vyd. 1982.
- [22] Deskriptivní geometrie II. (Celostátní učebnice pro stavební fakulty, spolu s K. Drábkem a O. Setzerem). SNTL, Praha 1979.
- [23] Využití plánu světonázorové výchovy na stavební fakultě ČVUT Praha. Knížnice odborných a vědeckých spisů VUT Brno, svazek B-90, 1980.

STO LET OD NAROZENÍ
PROF. ING. DR. TECHN. FRANTIŠKA KADEŘÁVKA, DrSc.

KAREL DRÁBEK, Praha

Před sto lety, dne 26. června 1885 se narodil v Praze významný český geometr, pedagog a velký znalec umění, profesor pražského Českého vysokého učení technického, Ing. Dr. techn. František Kadeřávek. Svému rodnému městu zůstal po celý svůj život věrný a s radostí sledoval jeho rozkvet, s bolestí v srdci rány osudu, které toto město muselo v minulosti přijmout a s pomocí svých přátel také překonat.

Jeho otec byl zručný řemeslník, vyučil se kovářem, doučl zámečnictví a truhlářství a v době, kdy se Kadeřávek narodil, pracoval na české chirurgické klinice prof. Weise a tak se mladý Kadeřávek již v předškolním věku seznámil s lékařským prostředím. Do obecné školy chodil k sv. Štěpánu (1891—96), odtud přešel na První českou reálku v Ječné ul. (1896—1903), kde se poznal s ředitelem Vincencem Jarolímekem, autorem učebnic deskriptivní geometrie pro reálky, které svým metodickým přístupem a zpracováním mohou dosud sloužit jako vzory pro dnešní učebnice. Již během těchto přípravných studií se začal zajímat o život Slovanů v tehdejší Rakousko-Uhersku a také tyto myšlenky a názory ovlivnily jeho další politickou i veřejnou činnost.

Po maturitě s vyznamenáním se zapsal od zimního semestru 1903/04 na strojní obor české vysoké školy technické, kde studoval tak dobře, že dostal prospěchové stipendium. Zároveň však poznal, jak se měřilo Čechům a jak v Praze studujícím Němcům z Říše. Na pražské technice, kde studoval až do roku 1906, vykonal první státní zkoušku (24. 10. 1905), pak v letech 1905 až 1907 studoval na filosofické fakultě Karlo-Ferdinandovy university nejen matematiku ale i mnohé humanitní předměty a po vykonání státní zkoušky z matematiky a deskriptivní geometrie, němčiny a češtiny (25. 6. 1908) získal aprobaci k vyučování na středních školách. Ještě za studii na technice četl práce prof. Pelze a na jaře 1906 zaslal do Časopisu pro pěstování matematiky a fyziky svou první práci „Zcela elementární důkaz Pelzova rozšíření Danuelinovy věty“, která se prof. Pelzovi tak líbila, že jej navrhl na asistentské místo, které obdržel od 1. 12. 1906 a tak začala jeho dráha vysokoškolského učitele. Po smrti prof. Pelze byla zřízena druhá stolice deskriptivní geometrie pod vedením nově jmenovaného profesora Vincence Jarolímka, k němuž byl František Kadeřávek převeden jako asistent, když první stolice pod vedením prof. Bedřicha Procházky, ač původně na stavebním oboru, zůstala na oboru strojního inženýrství. Podle vzoru prof. Janische z německé techniky v Praze byly jeho příčiněním zavedeny na české technice a téměř současně na filosofické fakultě „Vybrané stati z projektivní geometrie“ a „Vybrané stati z deskrip-